

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТА В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Н. В. Чорній

*ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”*

INDEPENDENT WORK OF STUDENTS AS A PART OF TRAINING SPECIALISTS IN A CREDIT-MODULAR SYSTEM OF EDUCATIONAL SYSTEM

N. V. Chorniy

SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine”

У статті висвітлено питання проведення та організації самостійної роботи студентів в умовах впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, позааудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом.

The article highlights the issue of holding and organizing independent work of students in the implementation of credit-modular system of educational process. Independent study is an essential component of the educational process that involves the integration of different types of individual and collective training activities carried out as in the classroom, outside of classes, without a teacher, and under his leadership.

Вступ. Якісна освіта є запорукою майбутнього країни, важливою складовою її національної ідентичності та державного добробуту. В сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, спрямовані на створення цілісної системи безперервної освіти, на розширення сфери самостійної діяльності студентів, які формують навички самоорганізації та самоосвіти [2].

Основна частина. Життям доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні. В процесі викладання навчального матеріалу засвоюється 15 відсотків інформації, що сприймається на слух, 65 відсотків – слух і зір [6]. Концепція самостійної роботи студентів в умовах упровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця, формування його як творця, здатного не лише самостійно здобувати знання, а й реалізувати їх відповідно до практичних вимог сьогодення. Розширення функцій та зростання

ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, привчати його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність як особисту рису характеру [1, 3]. Відповідно до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять [5].

В умовах скорочення аудиторних годин за рахунок збільшення часу на СРС (50–70 % навчального часу) відбувається переорієнтація процесу навчання з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форми. Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, позааудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів

навчальної діяльності студентів після практичної підготовки та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента [7, 8].

Цілеспрямована сукупність дій студента під керівництвом викладача на основі використання засобів супроводу навчального процесу передбачає самостійність – можливість здійснювати самостійну роботу на основі формування якостей рефлексивного керування. Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноручно, самостійно (індивідуально) виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів, то засвоюється не менше 90 відсотків інформації [4]. Саме тому вища школа поступово, але неухильно переходить від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навиків самостійної творчої роботи. Як складне педагогічне явище – це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, вмінь, навиків, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять [9].

Метою самостійної роботи студентів є: формування самостійності як риси особистості і засвоєння знань, умінь та навиків. Зміст СРС полягає в науково обґрунтованій системі дидактично і методично оформленого навчального матеріалу і визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочому навчальному плані. За таких умов для кожної навчальної дисципліни визначається комплекс компетенцій (знання, вміння, навички, здібності), які формуються змістом навчальної дисципліни та технологіями навчання у вищому закладі освіти [10].

Основними функціями самостійної роботи студентів є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна. *Пізнавальна* функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисциплін. *Самостійна* функція – це формування вмінь і навиків, самостійного їх оновлення і творчого застосування. *Прогностична* функція є вмінням студента вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання. *Коригуюча* функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність. *Виховна* функція – це формування самостійності як риси характеру [11].

Зміна концептуальної основи й розширення функцій самостійної роботи студента не тільки веде до збільшення її обсягу важливості, а й викликає зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, тобто коригує всі психолого-педагогічні (організаційні,

методичні) засоби забезпечення самостійної роботи студентів [12]. Усе це ставить вимоги до пошуків таких форм навчальної роботи у ВНЗ, коли допомога і контроль з боку викладача не пригнічуватимуть ініціативи студента, а привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність як особисту рису характеру.

Існують такі види самостійної роботи студентів за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: читання та конспектування літературних джерел інформації; перегляд відеозаписів; прослуховування лекцій магнітних записів; інші види занять.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до контрольних, практичних, лабораторних робіт, колоквиумів, семінарів; виконання типових задач; інші види занять.

3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: проведення лабораторних робіт з елементами творчості; розв'язання нестандартних задач; участь у ділових іграх і в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей, інформацій з заданої теми; інші види занять.

4. Вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок.

Самостійна робота студентів з кожної дисципліни навчального плану повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Одним із головних аспектів організації самостійної роботи є розробка форм і методів організації контролю за самостійною роботою студентів [13]. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних навчальних занять [14].

Контроль самостійної роботи студентів включає:

- 1) відповідь на контрольні або тестові питання;
- 2) перевірку конспекту;
- 3) перевірку рефератів;
- 4) перевірку виконаних індивідуальних завдань.

Для самостійного опанування матеріалу даної дисципліни кафедра розробляє методичні матеріали різного рівня і призначення при цьому ці матеріали повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/2 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни [5].

Зміст самостійної роботи студента у форматі конкретної дисципліни визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Вимоги до змісту визначаються кафедрою відповідно до ОКХ, враховуючи освітньо-професійну програму підготовки спеціаліста [7]. Відбір та структурування змісту для самостійної роботи відбувається за такими принципами:

- модульності (як змістової завершеності частки навчальної дисципліни);
- системності;
- міждисциплінарності та інтеграції;
- індивідуалізації та диференціації;
- креативності для формування у студентів навичок вирішення практичних задач на репродуктивному, адаптивному, частково-пошуковому та творчому рівнях складності;

Література

1. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В. І. Бондар. – К. : Вересень, 1996. – 129 с.
2. Впровадження новітніх технологій в навчальний процес – запорука якісної підготовки лікарів-стоматологів в умовах Європейської інтеграції / П. А. Гасюк, Н. В. Гасюк, Д. Д. Кіндій [та ін.] // Матеріали навчально-методичної конференції “Європейський вибір – невід’ємна складова розвитку вищої медичної освіти України” (Полтава, 23 травня 2013 р.) – Полтава, 2013. – С. 31–32.
3. Гризун Л. Є. Дидактичні особливості сучасного комп’ютерного підручника / Л. Є. Гризун // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – ХДПУ, 2000.
4. Дискусія як один із методів стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів-медиків в рамках роботи студентського наукового товариства / Т. О. Петрушанко, Н. В. Гасюк, І. Ю. Попович [та ін.] // Світ медицини та біології. – 2013. – № 3 (39). – С. 164–166.
5. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта. – 2002. – 20–27 лютого.
6. Кашлев С. С. Современные технологии педагогического процесса / С. С. Кашлев. – Мн. : Университетское, 2000. – 95 с.
7. Кудрянт З. Н. Система освіти в Україні // Педагогіка : навч. посібник. – Одеса : ПДПУ, 2001. – С. 55–56.

– компенсаторності (розширення “фонових” знань за рахунок орієнтації студентів на самостійний пошук і систематизацію додаткової інформації, нарощення “ядра” набутих професійно значущих знань із метою забезпечення повноти їх актуалізації);

– багаторівневості, що передбачає забезпечення “поетапного” ускладнення змісту навчально-дослідницької діяльності через скорочення або помноження завдань дослідження, звуження або розширення “інформаційного поля” дослідницьких завдань. Принцип багаторівневості дозволяє в повному обсязі врахувати індивідуальні можливості студентів, рівень їхнього актуального розумового розвитку, ступінь оволодіння навчальним матеріалом [10].

Висновок. Самостійна робота студентів, підходить до якої потребують докорінних змін, на сучасному етапі повинна стати основою вищої освіти, важливою частиною процесу підготовки фахівців. При розробці змісту та технологій організації самостійної роботи слід враховувати структуру компетенцій, які визначають готовність студента організувати самостійну роботу.

8. Ландэ Д. В. Поиск знаний в интернет. Профессиональная работа / Д. В. Ландэ. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2005. – 72 с.
9. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: Практикум : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Г. М. Мешко. – Т. : ТИПУ, 2008.
10. Обучаем иначе. Стратегия активного обучения / [Е. К. Григальчик, Д. И. Губаревич, И. И. Губаревич и др.]. – Мн. : БИП-С, 2003.
11. Поліпшення якості освіти студентів на кафедрі терапевтичної стоматології шляхом впровадження в традиційну систему навчання колективних інноваційних занять / Т. О. Петрушанко, Н. В. Гасюк, Е. В. Ніколішина [та ін.] // Світ медицини та біології. – 2013. – № 4 (42). – С. 136–138.
12. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України від 02.06.93 № 161 // Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.
13. Турнер Д. Ролевые игры. Практическое руководство / Д. Турнер. – СПб. : Питер, 2002. – С. 123–136.
14. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – Т. : Навчальна книга “Богдан”, 2003.

Отримано 23.09.14